

GONG, A HALHATATLAN

ongnak, a taoistának nem volt neve, senki se tudta, honnét származik. Egy alkalommal kérte, hogy bocsássák Lu bánjának színe elé, de a kapuőr nem engedte be. Az eunuch intéző a palotából kifelé tartott éppen, tisztelettel köszöntötte, és kérte: eszközölje ki, hogy fogadják. Az intéző látván, hogy rongyos nyomorulttal van dolga, elkergette; de a taoista újra és újra megjelent. Az eunuch megdühödött, és parancsba adta, hogy bottal kergessék el. Mikor néptelen helyre értek, a taoista nevetve előhúzott kétszáz uncia aranyat, és átnyújtván üldözőjének, kérte, továbbítsa az intézőnek:

– Mondd meg neki, hogy nem is akarok a bán színe elé járulni, de azt hallottam, hogy a palota hátsó kertjében virágok és fák pompáznak, tornyok és teraszok emelkednek, oly gyönyörűek, hogy a világon nincs párjuk. Ha módot találna rá, hogy engem ott végigvezessen, az életben sem volna több kívánságom. – Azzal az üldözőt színezüsttel vesztegette meg. Az megörült és továbbította az üzenetet. Az eunuch is örvendezett, bevettette a taoistát a hátsó kapun át, minden sorra megmutatott neki, végül felvitte a toronyba. Ahogy az eunuch épp kihajolt az ablakon, a taoista meglökte: érzí ám, hogy zuhan kifelé a toronyból, egy vékony szalmaszál tartja a derekánál, ott lebeg ég és föld között; lenéz, szédítő mélységet lát, a szalmakötél pedig mintha szakadna. Az eunuch megrémül, nagyot ordít. Szempillantásnyi idő alatt örök sereglenek elő, félelmes látvány tárul elébük: messzire fönny függ az eunuch a földtől távol; felmennek a toronyba: a szalmakötél a tető kiszögellésén fennakadt, kiszabadítanák, de olyan vékony a szál, hogy nem erőltethetik. A taoistát pedig hiába keresik: nyoma veszett. Mit tehetnének egyebet, szólnak a bánnak. A bán előjön, megtekinti, és igen elcsodálkozik. Megparancsolja, hogy szórjanak szalmát és terítsenek szét pokrócokat, azután vágják el a szálát. Amint be van terítve a föld, a szál pattanva elszakad, de már csak egy lábnyira a föld felett. Mindenki kínosan nevet.

A bán megparancsolta, hogy keressék a taoistát a lakhelyén. Kiderült, hogy Shangnál, a diáknál vett szállást, elmentek oda és kérdezősködtek, de azt a választ kapták, hogy útra kelt és még nem tért vissza. Aztán szembetalálkoztak vele az úton és a bán elé hurcolták. A bán lakomát rendezett, és leültette, kérte, hogy mutassa meg, mit tud.

– Szerény személyem erdők és mezők vándora, semmiféle különös képessége nincsen, de hogy nagyuram szívélyességét megháláljam, merészkedem felajánlani egy énekesnőt, hogy kívánjon hosszú életet. – Azzal előhúzott a ruhája ujjából egy szép leányt, letette a földre, az pedig leborult a bán elé.

A taoista megparancsolta neki, hogy a *Lakoma a Jáspis-tónál*¹ című darabból adjon elő valamit, tízezer évnyi hosszú életet kívánván a bánnak. A lány fellépett az emelvényre

¹ *Lakoma a Jáspis-tónál*: mitológiai témájú színjáték, amelyben Nyugat Úrasszonya hosszú életet adó öszibarackkal vendégeli meg a mennyei sereget: istenségeket, tündéreket. (A ford.)

és szavalni kezdett. Akkor a taoista egy újabb alakot húzott elő, Nyugat Úrasszonyának nevezte magát. Kis idő múltán előkerült sorban Dong Shuangcheng, Xu Feiqiong és a darab többi szereplője mind. Legvégül a Szövőleány² érkezett, és átnyújtott egy rend mennyei öltözéket: aranylott, csillogott, villogott, fénye az egész termet betöltötte. A bán azt hitte, hamis, tüzetesen meg akarta vizsgálni. A taoista gyorsan odaszólt:

– Nem lehet!

De a bán nem hallgatott rá, végül is megszemlélte: valóban nem volt varrás nyoma rajta, emberi kéz nem készíthet ilyet. A taoista elkedvetlenedett:

– Alattvalód mindent megtett, hogy a nagyúr kedvében járjon, az Égi Tündérasszony unokájától kérte kölcsön e ruhát, most szennyes lehelet érte, hogyan adja most vissza annak, akié valójában.

A bán úgy vélte, tündérlányokat lát táncolni, nem bánta volna, ha egyet-kettőt megtarthat közülük, de mikor alaposabban megszemlélte őket, látta, hogy valamennyi saját palotájának énekesnője. Akkor aztán feltámadt benne a gyanú, hogy amit hallgat, nem ugyanaz, mint az előbbi dallam, megkérdezte, és az énekes lányok valóban nem emlékeztek az előbbiekből semmire sem. A taoista fogta a ruhát és elégette, azután minden sorban visszarakosgatott a ruhaujjába. A bán igen elégedett volt, kérte a taoistát, költözzön a palotába. De ő szabadkozott:

– Vad az én természetem, nekem a palota akár a kalitka, inkább a deáknál lakom, szabadon.

Azon túl az éjszaka közepén mindig hazatért, de később aztán néha, mikor nagyon marasztalták, mégis ott aludt a palotában. Olykor a kertben tréfából felforgatta az évszakok rendjét.

– Úgy hallottam, hogy a halhatatlanoknak is vannak érzelmeik, úgy van vajon? – kíváncsiskodott a bán.

– Némelyiküknek, lehet... De alattvalód nem halhatatlan, ezért a szíve akár a korhadt fa, bizony.

Egyik éjjel, amikor a taoista a palotában éjszakázott, a bán egy fiatalka ágyasát küldte hozzá, hogy próbára tegye. Belépett a szobába, szólongatta, de nem válaszolt; világot gyújtott: a halhatatlan csukott szemmel ült a gyékényen. Megrázta, a szeme villant egyet, majd újra lecsukódott, tovább költögette, akkor horkantott, meglökte, erre mint a részeg, nagy robajjal ledőlt a földre, a nyakát tapogatta, az ujjá visszapattant, mintha vasfejszét érintett volna. Visszatért tehát, és elmondta a bánnak, mi történt. Az megparancsolta, hogy tüvel szúrják meg, de a tűt nem tudták beleszúrni.

² A Szövőleány a kínai mitológiai mesék egyik kedvelt alakja: Nyugat úrasszonyának unokája, aki csodálatos égi selymet tudott szőni, és varrás nélküli tündérruhát tudott készíteni; leszállt a földre, beleszeretett egy pásztorfiúba, boldogan éltek, gyermekük is született, de az égiek nem tűrhették a tündérleány földi boldogságát, és visszaparancsolták az égbe. A Szövőleány az Égi Folyó, azaz a Tejút egyik partján változott csillagképpé, a Pásztorfiú a másikon, csak évente egyszer találkoznak, amikor a szarkák (a boldogság kínai homonimája és szimbóluma) hidat alkotnak az Égi Folyón, hogy a szerelmesek láthassák egymást.

Lökösni próbálták, ám olyan nehéz volt, hogy meg se mozdult; akkor egy tucatnyi ember veselkedett neki, belökték az ágy alá: akár ha sok ezer mérőnyi kő csapódott volna a földre. Reggel belestek hozzá, még mindig ott aludt a földön.

– Rosszul alhattam az éjszaka – nevetett, mikor felébredt –, legurultam az ágy alá, és még csak észre se vettem!

Azontúl valahányszor csak ott ült vagy feküdt, tréfából tapogatták: mikor első alkalommal értek hozzá, puha volt, de ha tovább tapogatták, kemény, akár a vas vagy a kő.

A taoista a deák házában vett szállást, de gyakorta nem tért haza éjszaka. Shang, a deák bezárta a háza kapuját, reggelre kelve, ha benyitott hozzá, a taoista ott aludt benn a szobájában.

Shang nem sokkal korábban belehabarodott egy színésznőbe, akit Hui Gének becéztek, és erősen feltette magában, hogy feleségül veszi. Hui kecses volt és szépen énekelt, a húrokon pedig oly fenségesen játszott, hogy párja sem akadt. Lu bánja hallott róla, elszólította a palotába, azzal a szerelemnek vége is szakadt. A deák bánkódott, de hiába sóvárgott utána, nem tudta, hogyan lépjen kapcsolatba a lánnyal. Egyik este megkérdezte a taoistát:

– Találkozol-e Hui Gével?

– Sok ágyast látok én ott, de hogy Hui Ge melyik közülük, azt bizony nem tudom – hangzott a felelet.

Shang akkor leírta a leány külsejét, megmondta hány éves, a taoista erre már sejtette. Shang könyörgött, hogy adjon át üzenetet.

– Nem vagyok én társasági lény, hogy lehetnék a hírvivőd! – nevetett a taoista, Shang hiába kérlelte. De széttárta a köpönyegének ujját, és így szólt:

– Ha mindenáron találkozni akarsz vele, bújj be ide!

Shang belesett a köpeny ujjába, olyan tágas volt benn, mint valami szobában. Lehajolt és bebújt, akkor mindent fény árasztott el, teremnyivé tágult a tér, volt benne asztal, állvány, ágy, ülőalkalmatosság, amit csak el lehet gondolni, nem hiányzott semmi sem. Aki ott benn lakik, bizonytal nem bánkódik sose. A taoista ment a palotába, beszédbe elegyedett a bánnal, amikor látta, hogy Hui Ge belépett, úgy tett, mint aki a ruhája ujjával leporolja, és a lány máris bévül találta magát a köpeny ujjában, senki más nem vett észre semmit. Shang ott ült gondolataiba merülve, egyszer csak egy gyönyörű nő ereszkedik le a mennyezeten át, nézi, hát Hui Ge az, senki más. Nagyon megőrültek, összeölelkeztek.

– Különös, amit ma adott a sors, fel kell jegyeznünk mindenképp, kérlek, kedvesem, folytasd, amit írok! – szolt Shang, aztán a falra írta ezt a sort:

Mint tenger nyelt el a fejedelmi kapu

A lány így felelt:

Újra láthatlak ma, búslakodó fiú

Shang mondta:

Köpönyeg ujjában az Ég s a Föld

A lány felelte:

Magába ölel kettőnket, semmi bú

Alighogy leírták, hirtelen öt ember termett ott nyolcszögletű kalapban, halovány vörös öltözékben, nézték őket, de fel nem ismerhették egyiket sem. Egy szót sem szóltak, felkapták Hui Gét, és távoztak. Shang megrémült, el se tudta képzelni, mi történt. A taoista, amikor hazatért, előszólitotta a köpeny ujjából, kérdezte, hogy s mint történt a szerelmi légyott, a deák meg csak kertelt, nem mondta el. A taoista almosolyodott, levetette a köpenyt, kifordította és megmutatta neki. Shang alaposan megnézte, halványan látszottak a bohányi apró írásjegyek: a verssorok, amit a falra jegyeztek. Jó tíz nap elteltével a deák újra kérte, hogy vigye be. Összesen háromszor tudott bejutni. Hui Ge így szólt Shanghoz:

– A hasamban megmozdult valami, szolgálóleányod igen bánkódik emiatt, szoros selyemövvel kötözi körül a derekát, de a palotában sok a szem és a fül, egy napon majd elér a szégyen, hová is rejthetnék egy síró csecsemőt? Ha nem esik nehezedre, kérlek, tanácskozd meg Gonggal, a halhatatlannal, hogy ha majd hasogat a derekam, jöjjön és legyen segítségemre.

Shang megígérte. Mikor hazaért, a taoista elé járult, földre borult előtte. Az felemelte.

– Én már régen tudom, amit most kérni akarsz tőlem. De ne bánkódjál, nemzetségednek éppen ez a szál lesz a folytatója, hogyan is tagadhatnék meg tőled ily csekély szolgálatot! De mostantól kezdve többé nem juthatsz be a palotába. Hálából megteszem, de nem azért, mert a vágyaidat szabadon engedted.

Hónapok teltek el, és egy napon a taoista nevetve rontott be:

– Íme itt a fiatalúr, gyorsan pólyálgatok be!

Shangnak kiváló asszony volt a felesége, már közel harminc esztendő, számtalan tehetségéből csak egyetlen fia maradt életben, éppen akkoriban gyászolt egy kislányt, alig egyhónaposat. Mikor meghallotta a hírt Shangtól, meglepett örömmel kiszaladt. A taoista előhúzott az ujjából egy csecsemőt, édes nyugalommal mintha aludt volna, még nem volt elvága a köldökzsinórja. Shang felesége átvette tőle, akkor a csecsemő óázva felsírt. A taoista széttárta a köpönyegét:

– A szüléskor kiömlő vér beszennyezte a köntösömet, pedig az öltözetére minden taoista nagyon kényes, most miattad e húsz esztendő, régi darabot el kell dobjam!

Shang új öltözéket adott rá. A taoista pedig így rendelkezett:

– Ne dobd el a régit semmiképpen, ha egy pénzüreményit elégetsz, nehéz szülésnél segít, az elhalt magzat is eltávozhat általa.

Shang megfogadta a tanácsot. A taoista még hosszú ideig ott lakott nála.

– A régi köpönyeg béléséből tegyél el egy darabot magadnak – fordult egyszer hirtelen Shanghoz – , halálom után se feledkezz meg rólam.

Shang azt válaszolta neki, hogy baljós beszéd az ilyen, de a taoista szó nélkül távozott. Elment a palotába, és a bán elé járult:

– Alattvalód halni készül.

A bán riadtan, kételkedve kérdezett vissza:

– Micsoda beszéd ez? Hiszen azt a sors dönti el.

Erővel marasztalta egy parti bekerítő sakkra, de ő hirtelen felállt a táblától, a bán akkor sem engedte el. Erre kikéredzkedett, a bán követte. A taoista összegörnyedve lefelelt, mire megnézték, már halott volt. A bán koporsót csináltatott, és ünnepélyes szertartás szerint eltemettette. Shang is megjelent a sírnál, vigasztalhatatlanul zokogott. Most fogta csak föl, hogy a tanács, amit kapott, jóslat is volt egyben. Mikor híre ment, hogy a hátrahagyott bélés darabkája megkönnyíti a szülést, a segélykérők sorba álltak a kapunál. Kezdetben a beszenyezett ruhaujjból adott egy-egy darabot, azután a gallért és az övet vagdosta fel. Nem akadt eset, hogy ne segített volna. A taoista utolsó kívánsága szerint, mivel úgy vélte, hogy a feleségének is nehéz szülése lehet még, eltett a véres anyagból egy tenyérnyit, gondosan őrizte.

Történt pedig, hogy Lu bánjának kedvenc ágyasa már három napja vajúdott és nem tudott megszülni, minden orvosnak kimerült már az összes tudománya. Valaki említést tett Shangról, nyomban hívták, amint ő beavatkozott, a nő máris megszült. A bán örvendezett, adott volna fehér aranyat, selymet, brokátot végszám, de Shang mindet visszautasította. Akkor a bán megkérdezte tőle, végül is mit szeretne.

– Alattvalód mondani sem meri.

Állhatatosan vallatta, akkor lehajtott fejjel így szólt:

– Ha égi áldásod, nagyuram, reám kiterjeszted, csak azt szeretném, ajándékozd nekem régi szeretőmet, Hui Gét, többet nem kérek.

A bán előhívatta, megkérdezte, hány éves.

– Szolgálóleányos tizenhét évesen került a palotába, annak pedig már tizenhét esztendeje.

A bán úgy találta, hogy már régen szolgál nála, ezért megparancsolta, hogy hivassák elő minden énekesnőjét, hadd válasszon Shang közülük. Shangnak azonban egyik sem tetszett.

– Milyen ostoba vagy, te deák! Tíz évvel ezelőtt eljegyezted talán?

Shang megmondta az igazat.

Akkor hintót készítettek gazdag ajándékokkal, Hui Ge hozományaként felrakták rá a selymet és brokátot, amit az imént Shang visszautasított, azzal bocsátották útra. A fiút, akit Hu Ge szült, Xiushengnek nevezték – azt jelenti Hímesen született, de más írásjeggyel írva a hímes egyben hímezett ruhaujjat is jelent. Ekkor tizenhét éves volt. Mindig megemlékeztek a halhatatlan segítségéről, a Tiszta Fény ünnepén elzarándokoltak a sírjához.

Volt egy vándorkereskedő, aki sokáig utazgatott Sichuanban, és találkozott a taoistával az útközben, az pedig elővett egy teleírt tekercest.

– A palotából való ez a holmi, amikor eljöttem, gondatlanul nálam maradt, nem volt alkalmam, hogy mint egykor az, aki megtalálta a folyóba ejtett drágakövet, visszajuttassam tulajdonosának, szeretném, ha nehezedre nem esik, elküldeni teveled.

A kereskedő hazatért, hallotta, hogy a taoista már meghalt, nem mert a bán színe elé járulni; Shang küldte el a tekercset egy folyamodvánnyal helyette. A bán kibontotta, megnézte, valóban a taoista kérte kölcsön tőle. Gyanú ébredt benne, kibontatta a sírt: a korszó üres volt.

Később Shang nagyobbik fia meghalt fiatalon, Xiusheng egyedül vitte tovább a leszármazási vonalat: ismét meghajoltak Gong bölcsessége előtt, hogy ezt is előre látta.

Aki e különös históriát elbeszélte, hozzáteszi:

*A köpönyeg ujjában ott az Ég s a Föld, ezt megmondták már a régiek. De valóban megtörténhet ilyesmi? Milyen különös história! Ott benn az Ég és Föld, Nap és Hold, lehet házasodni, gyermeket szülni, s közben nem sanyargatnak az adószedők, nincsenek hétköznapi gondok, a köpönyeg ujjában a férgek és tetvek pedig miben különböznének az őszibarack-forrás világától!*³ Ilyen helyen magánosan elvonulva élni, megöregedni, még azt is lehet!

Kalmár Éva fordítása

Dai Wei: Az öreg fazekas

³ Az őszibarack-forrás legendája szerint egy halász a patakon fölfelé haladva érintetlen, boldog vidékre jutott, ahol az emberek természetes békességben éltek, csak a kutyák és tyúkok feleseltek egymásnak.